

ส่วนที่ ๓

คดีพิเศษในรัฐธรรมนูญ

(ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง)

ชุดที่ ๑

รศ.มานิตย์ จุมปา

การบรรยายกฎหมายรัฐธรรมนูญ ภาคค่ำ พ.ศ.๒๕๖๐
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
วันอังคารที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐ เวลา ๑๙.๐๐ – ๑๙.๕๐ น.

หัวข้อการบรรยาย

สีแดง คือ ส่วนที่ท่านภักดิ์คดี บรรยายไปแล้ว

- ส่วนที่ ๑ หลักทั่วไปของกฎหมายรัฐธรรมนูญ
- ส่วนที่ ๒ ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ การควบคุมกฎหมายและการร่างกฎหมายไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ (เอกสิทธิ์และความคุ้มกัน)
- ส่วนที่ ๓ คดีพิเศษตามรัฐธรรมนูญ
- ส่วนที่ ๔ สิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

0. ความเบื้องต้น

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คืออะไร

- คือ ศาลที่สร้างขึ้นในรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อให้มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง เดิมมีเพียงชั้นเดียว ต่างไปจากศาลยุติธรรมปกติที่จะต้องดำเนินการใน ๓ ชั้นศาล (๒๕๕๐) ต่อมารัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ให้อุทธรณ์ได้กรณีมีพยานหลักฐานใหม่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ล่าสุจริตรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ให้อุทธรณ์ได้แย้งคำพิพากษาได้ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแล้วจะมีการตั้งองค์คณะขึ้นมาพิจารณา เป็นรายคดี (ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหัวหน้าคณะในศาลฎีกา) (มาตรา ๑๙๕)
- ศาลฯ นี้จะมีการลงมติเลือกผู้พิพากษาศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาในแต่ละคดีที่มีการพิจารณาคดี มีจำนวน ๕-๙ ท่าน

การดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

- รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๑๙๕
- ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. (๒๕๖๐) (ร่างฉบับ สนช. เห็นชอบแล้วนำเสนอ นายกฯ (๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐) เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ)
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒

มานิตย์ จุณปา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5

รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

มาตรา ๑๙๕ ให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา โดยองค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคนแต่ไม่เกินเก้าคนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยให้เลือกเป็นรายคดี

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

มานิตย์ จุณปา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6

ต่อ

วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

การวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามวรรคสี่ ให้ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกาซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาซึ่งไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน และได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนเท่าคน โดยให้เลือกเป็นรายคดีและเมื่อองค์คณะของศาลฎีกาดังกล่าวได้วินิจฉัยแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง หรือคำพิพากษานั้นมีผลให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์ตามวรรคสี่หรือไม่ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

หลักเกณฑ์และวิธีการอุทธรณ์ตามวรรคสี่ และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคห้า ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

มานิตย์ จุมปา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7

ความแตกต่างสำคัญของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับคดีอาญาในศาลยุติธรรมปกติ

1. ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ตั้งขึ้นโดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แต่ศาลยุติธรรมที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ
2. องค์คณะในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกา 5-9 ท่าน แต่ศาลยุติธรรมอื่นปกติ 2 ท่าน หรือ 3 ท่าน แล้วแต่กรณี
3. ผู้เสียหายไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาโดยตรงต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ แต่ต้องร้องผ่าน ป.ป.ช. ในขณะที่ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีอาญาโดยตรงในศาลยุติธรรมปกติ
4. ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ชัดเจนว่าใช้ระบบไต่สวน แต่ศาลยุติธรรมในคดีอาญาปกติไม่ชัดเจน เว้นระยะหลังบางศาล เช่น ศาลอาญาทุจริตฯ ใช้ระบบไต่สวน
5. ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ผู้พิพากษาทุกท่านต้องทำคำวินิจฉัย แต่ศาลยุติธรรมปกติไม่ต้องทุกท่าน

มานิตย์ จุมปา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8

คดีในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๑. คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
๒. คดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะเหตุรักรวยผิดปกติ
๓. คดี ป.ป.ช. ถูกกล่าวหา
๔. คดีจงใจไม่ยื่นหรือยื่นบัญชีเท็จซึ่งบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ ใช้ระบบไต่สวน

- การพิจารณาคดีใช้ระบบไต่สวน โดยศาลค้นหาความจริง ไม่ว่าจะเป็ นคุณหรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- ในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ศาลต้องรับฟังพยานหลักฐาน แม้ว่าการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการ กรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่ความในการโต้แย้งคัดค้านพยานหลักฐานนั้นแล้ว เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น ตามแนวทางและวิธีการตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา (มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง)

การพิจารณาของศาลต้องรวดเร็ว

การพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องเป็นไปด้วยความรวดเร็ว โดยนำสำนวนการไต่สวนของ ป.ป.ช. หรือคณะผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี เป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติม

ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้ (มาตรา ๖)

หมวด ๑ บททั่วไป

แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา

กำหนดให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา

ประธานศาลฎีกาตั้งผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนตามสมควรเป็นผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา (มาตรา ๙)

เขตอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ

- มาตรา ๙ ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้
- (๑) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น ฯลฯ) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย
- (๒) คดีที่คณะผู้ไต่สวนอิสระเห็นว่ากรรมการ ป.ป.ช. มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ต่อ

(๓) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาบุคคลอื่นซึ่งมิใช่บุคคลตาม (๑) และ (๒) เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาตาม (๑) หรือ (๒) รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์ อันใดแก่บุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เพื่อจูงใจให้กระทำการไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

(๔) คดีที่บุคคลตาม (๑) หรือกรรมการ ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ช. ตามมาตรา ๕๗ วรรคสอง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจูงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือหนี้สินอันเป็นเท็จหรือปกปิด

ข้อสังเกต

- ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เช่น ความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ ในหมวด ๙ ว่าด้วยการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม เช่น กรณีคดีที่ดินรัชดา (คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ ที่ อ.ม.๑/๒๕๕๐) หรือความผิดตามพระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๓
- แต่ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งไปทำผิดอาญาข้อหาอื่น ที่ไม่ใช่ความผิดต่อตำแหน่ง เช่น หมิ่นประมาท ลักทรัพย์ เป็นต้น จะถูกดำเนินคดีอาญาในศาลยุติธรรมปกติ
- ผู้ให้สินบนแก่ผู้ดำรงตำแหน่งที่อยู่ในเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ มี พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ กำหนดให้อยู่ในอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาด้วย

ข้อสังเกต ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน (เดิม)

- ในกรณีการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่ขยายไปถึงตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ซึ่งแม้บุคคลดังกล่าวจะไม่ใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ความผิดหลักต้องเป็นกรณีที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งตำแหน่งทางการเมือง เป็นผู้กระทำความผิดในตำแหน่งหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นั้น เช่น เป็น รมต. ก็ต้องทำผิดในตำแหน่งหน้าที่ รมต. ที่ตนรับผิดชอบ
- หากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้กระทำความผิดหลัก แล้วมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้อง เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน เช่นนี้จะไม่ใช่กรณีการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

มานิตย์ จุมปา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

17

รายงานกระบวนการพิจารณาคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีหมายเลขแดงที่ อม.๑๔/๒๕๕๒

- โจทก์ (อัยการสูงสุด) ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ (พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา) ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ร่วมกับจำเลยที่ ๒ ใช้และจ้างวานให้จำเลยที่ ๔ ซึ่งเป็นพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งอันเป็นหน่วยงานของรัฐ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการบันทึกข้อมูลในฐานข้อมูลนายทะเบียนพรรคการเมืองให้ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและโดยทุจริต โดยมอบเงินให้จำเลยที่ ๔ จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท แล้วจำเลยที่ ๔ ร่วมกับจำเลยที่ ๓ และที่ ๕ กับพวกนำข้อมูลสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทยที่ยังไม่ผ่านขั้นตอนการรับเอกสารจากสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งและการอนุมัติของนายทะเบียนพรรคการเมืองไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงในฐานข้อมูลนายทะเบียนพรรคการเมืองโดยมิชอบ ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.๒๕๐๒ มาตรา ๖, ๑๑ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓, ๘๓, ๘๔, ๘๖ และริบเงินสด ๓๐,๐๐๐ ของกลาง

มานิตย์ จุมปา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

18

- องค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาแล้ว เห็นว่า คดีที่มีมูลเป็นการกล่าวหาผู้กระทำความผิดฐานเป็นตุลาการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามความในมาตรา ๒๗๕ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ และมาตรา ๙ (๒) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.๒๕๔๒ นั้น ต้องเป็นการกระทำในฐานะเป็นตุลาการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ตามมาตรา ๒๗๕ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ และมาตรา ๙ (๑) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.๒๕๔๒ แต่ตามคำบรรยายฟ้องโจทก์คดีนี้เป็นการกล่าวหาว่า จำเลยที่ ๔ ในฐานะพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง อันเป็นหน่วยงานของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานใน

- องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.๒๕๐๒ มาตรา ๖, ๑๑ โดยมีจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ร่วมกันเป็นผู้ใช้และจ้างวานให้จำเลยที่ ๔ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของจำเลยที่ ๔ แล้วจำเลยที่ ๔ กับจำเลยที่ ๓ และที่ ๕ ร่วมกันกระทำความผิดตามฟ้องดังกล่าว ซึ่งพฤติการณ์ตามข้อกล่าวหาในคำฟ้องไม่ปรากฏการกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของจำเลยที่ ๑ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแต่อย่างใด ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งจำเลยที่ ๔ สังกัด มีฐานะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ไม่อยู่ในกำกับดูแลของรัฐบาลที่มีจำเลยที่ ๑ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในฐานะฝ่ายบริหารที่จะกำกับดูแลหรือควบคุมสั่งการใด ๆ ได้อีกด้วย ดังนั้น มูลแห่งคดีตามข้อกล่าวหาในคำฟ้องโจทก์จึงไม่อยู่ในความหมายของการกระทำความผิดของตุลาการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามความในมาตรา ๒๗๕ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ และมาตรา ๙ (๒) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.๒๕๔๒ ดังกล่าว คดีนี้จึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลนี้ แต่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลซึ่งมีเขตอำนาจที่โจทก์ต้องฟ้องเพื่อดำเนินคดีอาญาจำเลยทั้งห้า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๙๗ วรรคหนึ่ง องค์คณะผู้พิพากษาจึงมีมติด้วยเสียงข้างมากไม่ประทับฟ้องไว้พิจารณา ให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ข้อสังเกต ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน (ใหม่)

ตามมาตรา ๑๐ (๓)

“(๓) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาบุคคลอื่นซึ่งมิใช่บุคคลตาม (๑) และ (๒) เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาตาม (๑) หรือ (๒) รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด แก่บุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการ กระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่”

ดังนั้น แม้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้กระทำความผิดหลัก แล้วมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน เช่นนี้ก็อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การเริ่มกระบวนการดำเนินคดีอาญาต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ

1. ผู้เสียหาย

(๑) ร้องทุกข์กล่าวโทษต่อตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองเหมือนคดีอาญาทั่วไป แต่ต้องมีการส่งเรื่องต่อไปยัง ป.ป.ช. เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย

(๒) ยื่นคำร้องต่อ ป.ป.ช. เพื่อพิจารณายื่นฟ้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ

2. ป.ป.ช. มีอำนาจกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการฯ โดยไม่จำเป็นต้องมีคำร้องจากผู้เสียหาย

ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ

1. อัยการสูงสุด

2. คณะกรรมการ ป.ป.ช.

(มาตรา ๒๓)

การตั้งผู้พิพากษาในคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ

เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ประธานศาลฎีกาต้องเรียกประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยเร็ว เพื่อเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน ๙ คนเป็นองค์คณะผู้พิพากษา โดยให้เลือกเป็นรายคดี (มาตรา ๑๑)

ข้อสังเกต — ตามรัฐธรรมนูญฯ กำหนดให้มีผู้พิพากษาศาลฎีกาต่อคดี ๕-๙ คน

ผู้ดำรงตำแหน่งฯ ต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่เมื่อศาลประทับรับฟ้อง

เมื่อศาลประทับรับฟ้อง ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งดำรงตำแหน่งต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำพิพากษา เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่งหรือคำพิพากษานั้นมีผลให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์หรือไม่ ผู้นั้นต้องพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือวันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ (มาตรา ๑๗)

การทำคำพิพากษา

การทำคำสั่งที่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดหรือการพิพากษาคดี ผู้พิพากษาในองค์คณะทุกคนต้องทำความเข้าใจในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือโดยสังเขป พร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงลงมติโดยให้ถือมติตามเสียงข้างมาก ในการนี้ องค์คณะอาจมอบหมายให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งในองค์คณะเป็นผู้จัดทำเป็นคำสั่งหรือคำพิพากษตามมตินั้นก็ได้ (มาตรา ๒๐)

ข้อสังเกต — เดิมผู้พิพากษาทุกคนต้องเขียนคำพิพากษา แต่ใหม่ไม่ต้องเขียนเป็นรายคน

การจับกุมและคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลย

เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องจับกุมหรือคุมขังผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย เนื่องจากมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น คณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะผู้ไต่สวนอิสระ หรืออัยการสูงสุดอาจร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลออกหมายจับหรือหมายขังผู้นั้น

ในกรณีที่มีการฟ้องคดีแล้ว ไม่ว่าจะมีการคุมขังจำเลยมาก่อนหรือไม่ ให้องค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาดังเหตุผลอันควรคุมขังจำเลยและมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรหรือปล่อยชั่วคราวจำเลยนั้นได้ (มาตรา ๒๒)

หมวด ๒ การดำเนินคดีอาญา

การฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อ กฎหมายหลายบท

ในการฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบทและบทใดบทหนึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้ศาลรับพิจารณาพิพากษาข้อหาความผิดบทอื่นด้วย (มาตรา ๒๔ วรรคหนึ่ง)

กรณีมีศาลอื่นพิจารณาคดีกรรมเดียวกันนั้นให้ออหมายศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา ๒๔ วรรคสอง)

การยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลทำให้อายุความสะดุดลง

ในการดำเนินคดีอาญาตาม พรบ. นี้ เมื่อได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ให้อายุความสะดุดลง (มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง)

กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี

ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ไม่ให้นำระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ (มาตรา ๒๕ วรรคสอง)

ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ไม่ให้นำ ป.อ. มาตรา ๙๘ (เวลาล่วงเลยการลงโทษ) มาใช้

ป.อ.

มาตรา ๙๘ เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ใด ผู้นั้นยังมีได้รับโทษกิติ ได้รับโทษแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนีก็ดี ถ้ายังมีได้ตัวผู้นั้นมาเพื่อรับโทษนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีแล้วแต่กรณี เกินกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ เป็นอันล่วงเลยการลงโทษ จะลงโทษผู้นั้นมิได้

- (๑) ยี่สิบปี สำหรับโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกยี่สิบปี
- (๒) สิบห้าปี สำหรับโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- (๓) สิบปี สำหรับโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (๔) ห้าปี สำหรับโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีลงมาหรือโทษอย่างอื่น

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล

1. กระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคำฟ้อง โจทก์จะนำตัวจำเลยมาศาลหรือไม่ก็ได้ (มาตรา ๒๗ และ มาตรา ๒๘)
2. การเลือกองค์คณะผู้พิพากษา ที่ประชุมใหญ่มีมติเลือกผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโส จำนวน ๙ ท่าน เฉพาะคดี
3. การพิจารณาคำฟ้อง ในกรณีที่การกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท หากบทหนึ่งอยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ศาลฯ ก็มีอำนาจรับพิจารณาข้อหาความผิดบทอื่นได้ด้วย (มาตรา ๒๔)
4. กระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีครั้งแรก จำเลยต้องมาอยู่ต่อหน้าศาล ถ้าไม่มา แต่หากศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ผ่านไป ๓ เดือนยังจับไม่ได้ ศาลพิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย แต่ไม่ตัดสิทธิจำเลยที่จะตั้งทนายความดำเนินกรแทน (มาตรา ๒๘) **(ข้อสังเกต – เดิมหากไม่ได้ตัวจำเลยมาในนัดแรก จะไม่สามารถเริ่มพิจารณาคดีได้)**

ต่อ

๕. กรณีที่มีการพิจารณาโดยไม่ได้ตัวจำเลยมาพิจารณา ตามมาตรา ๒๘ แล้วศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด ถ้าภายหลังจำเลยมีพยานหลักฐานใหม่ที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ จำเลยจะมาแสดงตนต่อศาล แล้วขอให้หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่ต้องยื่นภายใน ๑ ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา (มาตรา ๒๙)
๖. เมื่อศาลประทับรับฟ้องแล้ว ห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้อง เว้นแต่ได้ความว่าหากไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องจะกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรม (มาตรา ๓๐)
๗. การพิจารณาคดีทำโดยเปิดเผย เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสำคัญ ให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้ และศาลอาจพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ (มาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง)

ต่อ

๘. ในการดำเนินคดีตาม พรบ. นี้หากผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้วหลบหนี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๓๒)
๑๐. เมื่อมีการประทับรับฟ้องแล้ว ให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้องแก่จำเลย และนัดคู่ความมาศาลในวันพิจารณาครั้งแรก (มาตรา ๓๓)
๑๑. โจทก์จำเลยต้องยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอก่อนวันพิจารณาตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า ๗ วัน (มาตรา ๓๔)
๑๒. ในวันตรวจพยานหลักฐาน โจทก์และจำเลยต้องส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาลเพื่อให้อีกฝ่ายตรวจสอบ (มาตรา ๓๕)

ต่อ

๑๓. ในกรณีที่มีการไต่สวนพยานบุคคล ไม่ว่าจะ เป็นพยานบุคคลที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือศาลเรียกมา องค์คณะต้องสอบถามพยานบุคคลเอง แล้วจึงอนุญาตให้คู่ความถามพยานเพิ่มเติม (มาตรา ๓๗)
๑๔. เมื่อมีการไต่สวนพยานหลักฐานเสร็จแล้ว โจทก์และจำเลยมีสิทธิแถลงปิดคดีของตนภายในเวลาที่ศาลกำหนด แล้วองค์คณะมีคำพิพากษาและอ่านคำพิพากษาในศาลภายใน ๓๐ วันนับแต่วันเสร็จการพิจารณา ทั้งนี้ ศาลสามารถอ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลยได้ (มาตรา ๔๐)

หมวด ๓ การดำเนินคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็น ของแผ่นดิน

อนุโลมนำบทบัญญัติในหมวด ๒ การดำเนินคดีอาญามาใช้

เว้นแต่

๑. มาตรา ๒๔ เรื่องกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท
๒. มาตรา ๒๕ เรื่องการฟ้องคดีอาญาทำให้อายุความสะดุดหยุดลง
๓. มาตรา ๒๖ เฉพาะบทบัญญัติที่กำหนดให้ในวันยื่นฟ้องให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล
๔. มาตรา ๒๗ การแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหามาศาลในวันฟ้องคดี
๕. มาตรา ๒๘ การออกหมายจับ หากจำเลยไม่ศาล

ต่อ

๖. มาตรา ๒๙ การขอหรือฟื้นฟูคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่
๗. มาตรา ๓๑ การพิจารณาลับหลังจำเลย
๘. มาตรา ๓๒ กำหนดความผิดและโทษสำหรับผู้ต้องถูกกล่าวหาหรือจำเลยที่หลบหนีในระหว่างปล่อยตัวชั่วคราว
๙. มาตรา ๓๓ วรรคสาม (เรื่องจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้วให้ศาลอธิบายฟ้อง) และวรรคสี่ (กรณีจำเลยรับสารภาพตามฟ้อง แล้วศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาไต่สวนได้)
๑๐. มาตรา ๔๐ เรื่อง การแถลงปิดคดี
๑๑. มาตรา ๔๒ เรื่อง การรับทรัพย์สิน
๑๒. มาตรา ๔๓ เรื่อง การรับทรัพย์สิน

วิธีพิจารณาคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

๑. คำร้องนี้ต้องระบุรายละเอียดข้อกล่าวหาและพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาร่ำรวยผิดปกติ รายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินและสถานที่ตั้งของทรัพย์สินที่ขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน ชื่อและที่อยู่ของผู้ครอบครองหรือมีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในขณะยื่นคำร้องด้วย (มาตรา ๔๖)
๒. เมื่อได้รับคำร้อง ศาลจะประกาศคำร้องในที่เปิดเผยตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา โดยบุคคลภายนอกอาจร้องคัดค้านเข้ามาในคดีได้ แต่ต้องกระทำก่อนศาลมีคำพิพากษา (มาตรา ๔๗)
๓. ผู้ใดกล่าวอ้างโต้แย้งว่าทรัพย์สินที่ร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินไม่ได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติ ผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์ต่อศาล (มาตรา ๔๘)